

KULTURUTSKOTTETS BETÄNKANDE 11/1998 rd

Regeringens proposition med förslag till idrottslag

INLEDNING

Remiss

Riksdagen remitterade den 12 december 1997 regeringens proposition med förslag till lag om idrottslag (RP 236/1997 rd) till kulturutskottet för beredning.

Sakkunniga

Utskottet har hört

- överdirektör Harri Syväsalmi och kultursekreterare Kimmo Aaltonen, undervisningsministeriet
- överläkare Matti Ojala, Forsknings- och utvecklingscentralen för social- och hälsovården STAKES
- biträdande direktör Martti Virtanen, Konkurrensverket
- vice ordförande Matti Saarinen och generalsekreterare Anssi Lamponen, statens idrottsråd
- inspektören för idrottsväsendet Markku Karttunen, länsstyrelsen i Uleåborgs län/ idrottsväsendet
- stadsdirektör Pentti Koivu, Raumo stad
- idrottsdirektören Teuvo Lehtinen, Tammerfors stad
- verkställande direktör Rauli Mäki, Rauman Tenniskeskus Oy
- utvecklingsdirektör Tapio Korjus, Kuortaneen Urheiluoipisto
- forskningsdirektör Pekka Oja, UKK-Institutet

- ordförande Roger Turku, Finlands Svenska Idrott CIF rf
- ordförande Timo Seppälä, Suomen Antidoping-toimikunta
- sakkunnige Kari Sjöholm, Finlands Kommunförbund
- ordförande Pertti Helin, Finlands Gymnastiklärarförbund rf
- ordförande Kyösti Vesterinen, planeringschef Mauri Oksanen och projektchef Kerstin Ekman, Finlands Idrott rf
- utvecklingschef Esa Furuholm, Finlands Bollförbund
- generalsekreterare Esko Ranto, Arbetarnas Idrottsförbund i Finland AIF rf
- direktör Martti Pallari, Företagarna i Finland
- ombudsman Jaakko Hannula, Tapanilan Erä ry
- professor (emeritus) Kalevi Heinilä
- doktor i samhällsvetenskaper, docent Hannu Itkonen
- filosofie doktor, docent Jyri Puhakainen
- licentiaten i gymnastik och idrottsvetenskap, forskare Arto Tiihonen
- forskare Soile Veijola
- styrelseordförande Hjallis Harkimo
- styrelseordförande Robert Lappalainen.

Dessutom har utskottet fått skriftliga utlåtanden från alla landskapsförbund utom Norra Österbottens förbund.

PROPOSITIONEN

Regeringen föreslår att en ny idrottslag stiftas i stället för den nu gällande i syfte att idrottsverksamheten i vårt land skall främjas.

I lagen skall intas bestämmelser om statens och kommunernas uppgifter för att främja idrottsverksamheten, om statsbidrag för idrottsfrämjande ändamål och de allmänna grunderna för dem samt om finansieringsgrunden för statsbidragen.

Regeringen föreslår en fokusering inte bara på främjandet av idrottsverksamheten utan också på idrottens samhälleliga effekter, bland annat de hälsomässiga aspekterna, samt idrottens betydelse för barn och unga som växer och utvecklas. Enligt förslagen skall bestämmelserna om lagens syfte och värdegrund utformas mera exakt än i den nuvarande lagen. Vidare föreslås bestämmelser om det regionala idrottsväsendet i den nya situation som uppstått efter länsförvaltningsreformen.

Staten och kommunerna har till uppgift att skapa förutsättningar för idrottsverksamhet. Enligt förslaget skall i statsbudgeten årligen upptas ett anslag för statsandelar till det kommunala idrottsväsendet, för idrottsorganisationernas verksamhet, för byggande av idrottsanläggningar och för andra ändamål som främjar sport och fysisk fostran.

Statens idrottsråd skall enligt förslaget vara undervisningsministeriets sakkunnigorgan i frågor som avses i lagen. Regeringen föreslår att i lagen tas in bestämmelser om en ny uppgift för statens idrottsråd, nämligen att utvärdera effekten av statsförvaltningens åtgärder på idrottens område.

Länsstyrelserna och de regionala idrottsorganisationerna skall i samarbete med förbunden på landskapsnivå och övriga regionala myndigheter svara för att den regionala idrotten främjas.

Kommunerna har till uppgift att skapa förutsättningar för idrottsverksamhet på det lokala planet och att ordna idrott för grupper med särskilda behov och i förekommande fall också för övriga invånare. Kommunerna får statsandelsmedel för sina utgifter för idrottsväsendet i enlighet med lagen om finansiering av undervisnings- och kulturverksamhet.

I lagen föreslås en bestämmelse om att anslagen med stöd av denna lag för statsandelar och statsunderstöd anvisas av vinstmedlen från tippning och penninglotterier.

Regeringens avsikt var att lagen skulle ha trätt i kraft den 1 maj 1998.

UTSKOTTETS STÄLLNINGSTAGANDEN

Allmän motivering

Idrotten har sedan gammalt en stark ställning i det finländska samhället. Den är en viktig del av den finländska kulturen och upplevs klart som ett element i välfärdspolitiken. Idrottens betydelse för fostran av barn och ungdomar och deras utveckling, för folkhälsan, för den andliga hälsan och för att främja arbetsförmågan är obestridlig. För barn och ungdom betyder idrotten inte bara en hobby utan också en möjlighet att få vänner och en god uppväxtmiljö. De vuxnas motionsidrott är viktig också för det sociala umgänget. Dessutom är en massa människor intresserade av

elitidrottsevenemang. Elitidrotten höjer folkets självkänsla och gör Finland internationellt känt och är därför viktig. När idrotten är som bäst, ger den framför allt barn och ungdomar goda förebilder och sporrar dem att ägna sig åt fysiska aktiviteter.

Den positiva kopplingen mellan idrott och hälsa har länge varit känd. De nyaste vetenskapliga rönen visar att regelbunden motion är en grundläggande förutsättning för hälsa och välfärd i alla livets skeden. Regelbunden motion gör gott åt människor i alla åldrar. Vissa uppskattningar gör gällande att alla individer egentligen

har samma behov av motion, men graden av behov, traditionerna, människornas beredskap att delta och möjligheter till motion varierar avsevärt från samhälle till samhälle.

I propositionen sägs att idrottens sociala verkan har ansetts vara större än dess hälsomässiga betydelse. Detta har visserligen inte ännu kunnat bevisas på ett ovedersägligt sätt, men idrottens sociala funktion är uppenbar i verksamheten inom olika sammanslutningar, bland annat arbetsgemenskaper. Idrottens sociala aspekter tillgodoser på ett betydelsefullt sätt behoven inom arbetsgemenskaper, som allt mer ingår i olika nätverk, och medborgaraktiviteter. Vid sidan av tävlings- och elitidrotten har det uppstått en allt mer omfattande hälsofrämjande idrott och motionsidrott, vars sociala och psykiska aspekter inte har lyfts fram i tillräckligt hög grad. Det är mycket viktigt att de motionstjänster som tillhandahålls erbjuder var och en sådan motion som gör att motionen blir lustfylld. Detta i sin tur leder till ett ökat välbefinnande. Idrotten och motionen spelar också en central roll i arbetet för att öka toleransen och bekämpa rasismen.

Utskottet påpekar att idrottsmiljön har förändrats på många sätt under de senaste åren. Tävlings- och elitidrotten har utvecklats kraftigt i kommersiell riktning. Vid sidan av barn- och ungdomsidrotten har det uppstått en idrott som utgör ett slags ungdomskultur med egna karaktéristiska drag. Den hälsofrämjande idrotten, motionsidrotten och upplevelser i samband med den har fått klarare verksamhetsformer än tidigare. Samhällets och idrottsorganisationernas motionsutbud har kompletterats med ett brett utbud av privata motionstjänster. Betydelsen av den motionsinriktade turismen växer. Motionen erbjuder nya sysselsättande möjligheter. Motionen som samhällsaktivitet håller på att skaffa sig ett nytt ansikte för att kunna möta de nya utmaningarna.

Den nya situationen gör att också idrottslagen måste revideras, menar utskottet. Det är enligt utskottet positivt att den nya lagen innehåller bestämmelser om lagens syfte och grundläggande värden. Syftet med den nya idrottslagen är att skapa en stabil grund och klart ange målen för hur idrotten och motionen skall främjas och sam-

hället utvecklas med hjälp av den. Det är inte meningen att lagen bara skall stödja traditionell idrottsverksamhet, utan den skall också öka befolkningens välbefinnande och hälsa samt ge stöd åt barnens och ungdomarnas uppväxt och utveckling med idrottens hjälp. Lagförslaget innebär visserligen inte några nya strukturer, men utskottet anser dock att det drar upp nya riktlinjer som beaktar dagens omvärld och betonar vikten av samarbete mellan olika förvaltningsområden.

Enligt utskottet är det framför allt utvecklingen av hälsofrämjande idrott och motionsidrott som utgör en utmaning inför framtiden. Å andra sidan bör tävlings- och elitidrottsmiljön byggas ut så att i synnerhet de unga där kan finna positiva och stimulerande exempel på hur de skall sköta sin egen kondition och iakttä ett hälsosamt och nyktert levnadssätt. Verksamheten måste bygga på etiska grunder för att kunna motivera barn och unga till livslång fysisk aktivitet. Insatser måste också göras för att barnens motionsverksamhet skall vara mångsidig och konkurrensen inte bli allt överskuggande i en alltför låg ålder, menar utskottet. I detta hänseende är det självfallet hemmen som har det huvudsakliga ansvaret.

Beträffande skolidrotten hänvisar utskottet till sitt betänkande om revidering av lagstiftningen om utbildning (KuUB 3/1998 rd). Utskottet framhöll där att en av de viktigaste uppgifterna för undervisningen i idrott och hälsofostran är att stärka anammandet av ett motionsorienterat och hälsosamt levnadssätt. Utskottet betonade idrottens och hälsolärans vikt genom att ta in dem som obligatoriska läroämnen i bestämmelserna om gymnasieutbildning och yrkesinriktad utbildning. Utskottet anser att kunskaper om hur man själv kan bevara sin hälsa och arbetsförmåga och förmågan och beredskapen att göra det måste ses dels som en del av allmänbildningen, dels en del av en allmän yrkeskompetens.

Under de senaste åren har idrottens roll som samhällelig verksamhet blivit allt mera framträdande. Idrottsorganisationerna bedriver inte längre enbart traditionell föreningsverksamhet utan har utvidgat sina aktiviteter till annan samhällelig verksamhet. Idrottsföreningar har delta-

git i bland annat tolerans-, sysselsättnings- och eftermiddagsklubbprojekt och också fått statsbidrag för ändamålet. Den samhälleliga verksamhet idrottsorganisationerna bedriver är enligt utskottet positiv. Samhället bör också i fortsättningen uppmuntra och stödja samhälleliga aktiviteter med idrottens hjälp.

Utskottet hälsar med tillfredsställelse alla projekt för att bevara folkhälsan och människornas arbets- och funktionsförmåga. Ett sådant projekt är "I form för livet". Utskottet anser dock att det för att syftet med lagen skall nås är nödvändigt att den hälsofrämjande idrotten uppmuntras och stöds tillräckligt accentuerat. Utskottet understödjer därför idén att de olika förvaltningsområdena gemensamt gör upp en särskild strategi för hälsofrämjande idrott.

Statsandelarna och statsunderstöden enligt idrottslagen finansieras med vinstmedel från tippning och penninglotterier. Fördelningen av vinstmedlen mellan vetenskap och olika kulturformer, konst, idrott och ungdomsarbete regleras i förordningen om användningen av överskottet från penninglotteri- och tippningsspel. På grund av det statsfinansiella läget har förordningen ändrats 1992—1997, och inga bestämda andelar för förmånstagarna anges längre i den. Riksdagen har i flera sammanhang tagit upp frågan om revidering av lotterilagen, och i samband med att 1997 års budget godkändes förutsatte den att reformen av lotterilagen skall föreläggas riksdagen i så god tid att den kan träda i kraft vid ingången av 1998. Regeringen har ännu inte lämnat någon proposition i saken till riksdagen. Utskottet uppmanar därför än en gång regeringen att skyndsamt lämna en proposition om lotterilagen till riksdagen.

Understöd för byggande av idrottsanläggningar beviljas i enlighet med lagen om finansiering av undervisnings- och kulturverksamhet. Statsrådet fastställer kostnadsgränserna och utifrån dem definieras anläggningsprojekten antingen som investeringsprojekt eller som utgifter bland kommunernas driftskostnader. Om de sammantagna kostnaderna för ett projekt understiger 500 000 mark beviljas i dagens läge inga anläggningsunderstöd utan särskilt vägande

skäl. Det är enligt utskottets mening särskilt viktigt att stödja kommunernas projekt för byggande av små, lokala idrottsanläggningar, såsom anläggningar för barnaktiviteter och motionsidrott. De sammantagna kostnaderna för dessa projekt stannar ofta under 500 000 mark. Utskottet anser därför att ovan nämnda kostnadsgräns måste sänkas. *Utskottet föreslår att riksdagen godkänner ett uttalande om detta (Utskottets förslag till uttalande)*

I fråga om den professionella idrotten lyfter utskottet fram den omständigheten att unga som närmast är professionella idrottsmän lätt blir utan utbildning och därför har svårt att finna sysselsättning när deras aktiva karriär är över. Av den anledningen ställer sig utskottet bakom förslaget att en del av inkomsterna från den professionella idrotten överförs till fonder som kontrolleras av stiftelser för att trygga idrottarnas utbildning efter avslutad aktiv karriär.

Detaljmotivering

1 §. Utskottet har ändrat formuleringen i 2 mom. och utsträckt syftet med lagen till att omfatta stödjande av en hållbar utveckling av miljön.

Utskottet poängterar vikten av att miljön och naturtillgångarna används på ett rationellt sätt även inom idrotten.

2 §. Enligt propositionen skall kommunerna skapa förutsättningar för kommuninvånarnas idrottsutövning, bland annat genom att utveckla det lokala och regionala samarbetet. Utskottet betonar att kommunerna bör ta hänsyn till olika befolkningsgruppers varierande möjligheter att utöva idrott. Samtidigt understryker utskottet betydelsen av lokalt och regionalt samarbete. Den offentliga idrottsförvaltningen bör visa större aktivitet i samarbetet med bland annat miljö-, markanvändnings- och trafikmyndigheterna.

Enligt utredning till utskottet förekommer det i olika delar av landet problem mellan kommunala och privata näringsidkare på idrottens område. Utskottet framhåller att kommunerna bör kartlägga idrotts- och motionsplatserna med beaktande av näringsverksamheten inom den idrotts- och motionsverksamhet som redan finns

inom kommunens område. Utskottet betonar att lagstiftningen ger kommunerna ansvaret för att idrotts- och motionstjänster ordnas. Samtidigt ger den dock kommunerna möjlighet att se till att dessa tjänster tillhandahålls på lämpligt sätt. Kommunerna kan koordinera sin egen verksamhet för att stödja idrotten med den privata näringsverksamheten på området på ett sätt som stärker hela idrotts- och motionssektorn.

Enligt 3 mom. skall kommunen när den ordnar idrottsverksamhet beakta grupper med särskilda behov. Utskottet finner det nödvändigt att kommunerna också i praktiken ser till handikappades och kronikers möjligheter att utöva idrott och tar hänsyn till deras behov av motionsidrott.

3 §. Utskottet har gjort en teknisk ändring i 3 §. Ändringen påverkar inte den svenska texten.

Utskottet understryker betydelsen av samarbete inom idrottsväsendet på regional nivå med beaktande även av det regionala utvecklingsarbetet på andra områden.

4 §. Statens idrottsråds ställning som sakkunnigorgan skall enligt förslaget stärkas. Statens idrottsråd ges i lagen uppgiften att utvärdera effekten av statsförvaltningens åtgärder på idrottens område. Detta utgör ett väsentligt led i den samarbets- och koordineringsskyldighet som åläggs undervisningsministeriet i lagförslaget. Det är enligt utskottet absolut nödvändigt att utvärderingsverksamheten anvisas betryggande resurser.

I samband med behandlingen av propositionen anfördes vid utfrågningen av sakkunniga att de värsta stötestenarna inom utvecklingen av vår idrottskultur är den bristande jämlikheten mellan olika befolkningsgrupper, idrottstjänster och regioner. För att snabba upp den positiva utvecklingen och främja jämlikheten är det enligt utskottet viktigt att det satsas på bland annat idrottspolitiska specialåtgärder, ledarskapsutbildning och stödverksamhet. För utvecklingen och uppföljningen av dessa bör man överväga att bland annat inrätta en separat sektion för jämlikhetsfrågor vid idrottsrådet, menar utskottet.

Utskottet påpekar att statens idrottsråd också skall utvärdera eventuella negativa effekter av statsförvaltningens åtgärder. Av denna anledning har utskottet ändrat formuleringen av den finska texten i 2 mom.

7 §. Propositionen utgår från att det årliga anslaget i statsbudgeten används för att stödja riksfattande och regionala idrottsorganisationer. Utskottet anser det dock viktigt med en brådskande utredning av möjligheterna att ekonomiskt stödja även lokala idrottsföreningar.

8 §. Utskottet har gjort en teknisk korrigerings i 4 mom.

12 § (Ny). Den gällande idrottslagen innehåller en bestämmelse om återkrav av statsunderstöd. Utifrån erhållen utredning anser utskottet att en bestämmelse om detta bör tas in också i den nya lagen. Utskottet föreslår därför en ny 12 §. På statsunderstöd beviljade för uppförande av idrottsanläggningar och eventuell skyldighet att återbetala dem tillämpas i enlighet med 8 § i förslaget till idrottslag lagen om finansiering av undervisnings- och kulturverksamhet (705/1992) samt anvisningar och bestämmelser om understöd meddelade av undervisningsministeriet med stöd av 13 § i den föreslagna idrottslagen. På övriga behovsprövade understöd tillämpas närmare anvisningar och bestämmelser om understöd meddelade med stöd av 13 § i lagförslaget.

13 (14) §. Eftersom lagen kommer att träda i kraft vid en senare tidpunkt än avsett på grund av riksdagsbehandlingen, har utskottet ändrat ikraftträdelsebestämmelsen.

Förslag till beslut

Med stöd av det ovan anförda föreslår kulturutskottet vördsamt

att lagförslaget godkänns med ändringar (Utskottets ändringsförslag) och

att ett uttalande godkänns (Utskottets förslag till uttalande).

Utskottets ändringsförslag

Idrottslag

I enlighet med riksdagens beslut föreskrivs:

1 kap.

Allmänna bestämmelser

1 §

(1 mom. som i RP)

Syftet med denna lag är dessutom att med hjälp av motion och idrott främja jämlikhet och tolerans samt stödja kulturell mångfald och en hållbar utveckling av *miljön*.

2—4 §

(Som i RP)

2 kap.

Statlig finansiering

5—7 §

(Som i RP)

8 §

Statsunderstöd för idrottsanläggningar

(1—3 mom. som i RP)

Ministeriet skall vid beviljande av understöd för uppförande av idrottsanläggningar begära utlåtande av *vederbörande länsstyrelse* och av statens idrottsråd.

9 och 10 §

(Som i RP)

3 kap.

Särskilda bestämmelser

11 §

(Som i RP)

12 § (Ny)

Återbetalning av statsunderstöd

Om en statsunderstödmottagare utan grund har fått i 6—9 § avsett statsunderstöd, skall vederbörande ministerium eller någon annan statsunderstödsmyndighet bestämma att det överbetalda beloppet skall återbetalas. På det belopp som skall återbetalas uppbärs en årlig ränta enligt 3 § 2 mom. räntelagen (633/1982) räknat från ingången av den månad under vilken statsunderstödet betalats.

Om det belopp som skall återbetalas är litet eller om det bör anses vara oskäligt att kräva återbetalning eller uppbära ränta, behöver det inte bestämmas att förmånen skall återbetalas.

Ministeriet eller någon annan statsunderstödsmyndighet får besluta att en förmån som skall återbetalas dras av senare från statsunderstöden från följande år.

13 §

(Som 12 § i RP)

4 kap.

Ikraftträdelsebestämmelser

14 (13) §

Ikraftträdande

Denna lag träder i kraft den 199 .
Genom denna lag upphävs idrottslagen av den 21 december 1979 (984/1979) jämte ändringar.

15 §

(Som 14 § i RP)

Utskottets förslag till uttalande

Riksdagen förutsätter att statsrådet överväger en justering av den nedre gränsen för belopp för understöd som beviljas för uppförande av idrottsanläggningar för att understöd också skall kunna beviljas för kommunernas små lokala idrottsanläggningsprojekt.

Helsingfors den 12 november 1998

I den avgörande behandlingen deltog

ordf. Kirsti Ala-Harja /saml
vordf. Jukka Gustafsson /sd
medl. Tapio Karjalainen /sd
Ossi Korteniemi /cent
Risto Kuisma /ref (delvis)
Reino Laine /vänst (delvis)
Markku Markkula /saml (delvis)
Kalevi Olin /sd

Päivi Räsänen /fkf (delvis)
Säde Tahvanainen /sd
Hannu Takkula /cent (delvis)
Irja Tulonen /saml
Ulla-Maj Wiideroos /sv
suppl. Liisa Hyssälä /cent (delvis)
Kari Uotila /vänst (delvis).

